

**Jakub
Stanjura**

Augusty

Preložila
Nataša Pravdová

2006

August

číslo sedemnást'

Takmer sedemnášť rokov po tom, čo Daniela zažila prvú horúčavu, sa leto už po niekoľkýkrát obrátilo proti nej.

Červené šaty ju zväzujú, vytláčajú z nej vzduch. Nekompromisne, akoby žiadny nepotrebovala, akoby s každým rokom postupne strácala právo pokojne sa nadýchnuť. Obľechenie, ktoré s matkou nedávno nakúpili, je Daniele zase tesné. Látka zrazu nepustí ani milimeter tela navyše.

Hoci sa na tortu ešte pred chvíľou tešila, vidličku položí späť na stôl. Niečo ju omína na zátylku. Matka sedí obďaleč a Daniela tuší, že ju nenápadne pozoruje. Znovu sa natiahne po príbor, ale nakoniec uskočí späť. Rýchlo, trhavo, aby si jej zaváhanie nikto nevšimol.

„Tak dobrú chuť,“ zašteboce teta Klára, keď na tanierik naloží posledný kúsok dezertu. Ani nie o pár sekúnd neskôr si už zase sadne za stôl plný svetlovlasých tvárí a započúva sa do príhody, ktorú práve rozpráva Danielin otec. Daniele je jasné, že je to iba akože. Že teta v skutočnosti nebude otca počúvať a bude sa netrpezlivo rozhliadať a vyčkávať, kto jej tortu pochváli ako prvý.

Aj tak je to zvláštny spôsob zábavy, pomyslí si Daniela. Prečo by chcel niekto takto oslavovať narodeniny? S ľuďmi, ktorí si nerozumejú. S ľuďmi, ktorí rozhovory iba predstierajú. Sú tu, zavretí na miniatúrnej záhrade, a musia sa rozprávať, aj keď im na um neprichádzajú vhodné slová, ktoré by mohli použiť.

Je tridsaťdva stupňov.

Dusno sa zamotáva do vlasov, rodina cinká taniermi. Vyzerá to skoro tak, že sesternice a bratrance, pri ktorých Daniela sedí, sa pretekajú v pantomíme. Mlčia, zatiaľ čo si zapchávajú ústa čokoládovým korpusom a s plnými ústami posielajú tete pohľadom signály, že sa jej torta vydarila.

„Ty nebudeš, Dani?“ ozve sa spoza Danielinej stoličky. Matka má na očiach slnečné okuliare, aj keď je pod mrahom. Ešte dva poháriky a pôjdu domov, tipuje Daniela.

„Nemám v tom teple veľmi chuť.“

Každý rok je to rovnaké. Prísť, predniesť pár nacvičených súvetí, modliť sa, aby čo najskôr odišli domov. Už niekoľko rokov má Daniela rovnakú úlohu, ktorú si premyslí aspoň dva dni dopredu. V komunikácii s príbuznými manévruje slovami veľmi opatrne a s maximálnym sústredením. Stačí jedno slovíčko vyslovené nesprávnym tónom a rozhovor hneď trvá dlhšie, ako by si človek predstavoval. Žiadna oslava sa nezaobíde bez stratégie.

Daniela sa rozhliadne po záhrade.

Chcela by si čítať.

Všetkých odohnať preč a schúliť sa k najbližšiemu stroму s knihou.

Nie preto, že by mala rozčítané niečo výnimočne zaujímavé, ale skôr preto, že je na čítanie zvyknutá. Text jej pomáha usporiadať si myšlienky vo chvíľach, keď august oťažie, stvrdne. Vo chvíľach, ako je táto.

Pozoruje tortu pred sebou. Predstavuje si, ako asi chutí. Mohla by si dať aspoň kúsok, aj tak sú všetci ponorení do svojich tanierov a debát. Nakoniec sa ale iba načiahne po pohár s džúsom a od zákusku odvráti pohľad.

V batohu vedľa stola má schované *Búrlivé výšiny*. Zobrala si ich potajme, ako to robí s každou knihou, ktorá je mamina. Považovala by to za výpožičku alebo za krádež, keby sa o tom dozvedela?

Daniela číta hlavne to, čo aj jej mama. V nedeľu – najčastejšie večer – ju zvykne vidieť v starom žltom kresle. Cez plecía má prehodenú deku, za ušami zastrčený prameň vlasov. Daniela potichu skúma obálku, v duchu si poznačí názov. Keď matka knihu dočíta, Daniela ju vytiahne z knižnice v obývačke a pustí sa do nej. Len čo je doma sama, sadne si do žltého kresla, zastrčí si vlasy za uši a napodobňuje matkinu polohu. Snaží sa odhadnúť akýkoľvek výraz, ktorý by matka pri čítaní mala. Schúlená v deke preniká do matkinej hlavy. Pátra po tom, aké je to byť Jolanou.

Pred *Búrlivými výšinami* čítala Daniela román *Morčatá*. Už si nepamätá, kto ho napísal, ale mal rovnaké priezvisko

ako jeden český herec, ktorého meno počula v televízii. Príbeh bol krátky a nudný. Hlavná postava jej bola výsostne nesympatická a vždy, keď sa Daniela chystala vrátiť k čítaniu, vnútornosti sa jej začali postupne obracať naruby. Poslednú kapitolu už ani nedočítala. V noci sa jej totiž snívalo, že ju po byte naháňajú obrie morčatá, a tak usúdila, že všetko má svoje hranice. Aj chuť zistiť, čo jej matka číta.

Búrlivé výšiny ju ale celkom bavia. Obzvlášť teraz na konci augusta. Obzvlášť v horúcich dňoch, keď Daniela závidí trochu dažďa komukoľvek – aj literárnym postavám. Rada sa s nimi stráca v močiaroch, rada sleduje vzťah Catherine a Heathcliffa, vzťah dvoch ľudí, ktorí sú neprístupní, ale Daniele napriek tomu niečím blízki.

Zozadu ju pohladí čiasa ruka.

„Kde je Jana?“

Keď sa k otcovi otočí, všimne si, že jeho oči sú – na rozdiel od tých matkiných – priehľadné. Vidí, čo mu beží hlavou.

„Neviem, teraz tu bola.“

Nechce ju ísť hľadať. Dnes nie.

„Ja som ju videla,“ ozve sa sesternica, ktorá sedí vedľa Daniely. „Pomáhala tvojej mame v kuchyni, ale spadol jej podnos s pohármi, tak to tam teraz zametá.“

Otec nič nepovie a odíde späť k stolu s dospelými.

Vyzerá to na búрку.

Cez oblohu presakujú tmavšie mraky a nenápadne pozerajú tie svetlejšie. Daniela vstane od stola a vyberie sa k domčeku.

Záhrada oťažela pelom a vzduch v nej visí nehybne, ospalo.

Nie je to prvýkrát, čo Jana na oslave niečo rozbila.

Alebo zhodila.

Často o niečo zakopne, niečo zničí, vyleje, zašpiní alebo rozsype. Vždy omylom a vždy na návšteve. Zatiaľ čo doma je celkom obratná, u cudzích hostiteľov by ju celá rodina najradšej obalila do bublinkovej fólie.

Raz si u babky zle obliekla kabát, zamotal sa jej rukáv, a keď zamávala rukou, aby ho narovнала, rozbila vitrínu s dedovými medailami. Matka zvraskla, zem pokryli kusy skla, z Janinho predlaktia sa začala rinúť tenká červená niť. Cestou domov sa autom plazilo nepríjemné ticho. Ticho plné výčitiek a obvinení.

Daniela zahne za roh a vidí, že dvere do domu sú otvorené.

„Jana?“

„Tu som,“ ozve sa zvnútra. „Ale nechod' sem, nech na niečo nestúpiš.“

Daniela sa prešmykne pomedzi črepiny, preskočí zopár kôpok a rozhliadne sa navôkol.

„Je tu nejaký ďalší zmeták?“

„Kašli na to. Ja to zvládnem,“ odpovie Jana. Vrkoč sa jej rozviazal a rozpletené vlasy sa teraz hojdajú vo vzduchu. Jana zbiera drobné vločky skla na lopatku. Ešte nemá ani šesťnásť, ale skúseností s upratovaním má dvakrát toľko ako priemerný dospelý človek, pomyslí si Daniela.

„Prečo ti nepomohla mama?“

„Išla to nejako opatrne povedať tete. Tieto boli slávnostné.“

Daniela sa otočí k posvätnnej poličke, ku ktorej sa ako malé nesmeli približovať. Je prázdna. Nahlas sa rozosmeje.

„Si v pohode?“ pozrie na ňu Jana.

„Nerozbila si ich naschvál, však? Za to, že nám ich zakazovala používať?“

„Vidíš, to mi ani nenapadlo,“ zaškerí sa sestra, „to by bola o dosť lepšia príhoda.“

Okolité steny na ne hľadajú, akoby si túto chvíľu mali zapamätáť a neskôr o nej povedať tete. V kuchyni sa vznáša aróma vonných sviečok a ťažký pach vajíčkovej nátierky. Daniela zahliadne nachystané chlebičky a žalúdok sa jej scvrkne.

„Ukáž. Pozbieram ten zvyšok. Sama vonku rozhodne sedieť nebudem.“

Potom sa obe vyberú späť na záhradu a už z diaľky vidia, ako tete Kláre očervenela tvár. Nad bielym obrusom sa

vznáša červený ovál, ktorý rýchlo žmurká a má meravé ústa. Vedľa neho svieti druhý, menší, nie až taký sýty, a zbesilo sa z neho rinú ospravedľujúce slová. Daniela započuje *mrzí ma to*, potom *zaplatím ti za ne* a napokon *poznáš ju, je nemešlo*. Rozhodne sa, že sa k tým vetám nebude približovať, a keď sa Jana vydá ich smerom, mimovoľne zastane.

„Teta, prepáč. Je mi to ozaj ľúto,“ počuje Daniela a prižmúri oči. Na stôl vedľa nej spadnú prvé kvapky, snehobielu látku začnú pokrývať mokré bodky.

„To nevadí, zlatko.“

Ale všetci vedia, že vadí. Že sa medzi matkou a tetou niečo zmenilo, že si obe dospelé ženy opätovne vymeriavajú hranice, ktoré si samy pred rokmi vytýčili.

„Aj tak už pôjdeme domov,“ uzavrie vec Danielina matka.

Urobí to ale iba na povrchu, vnútri pod kožou – jej aj Klárinou – sa nikdy nič neuzatvára. Naopak. Každý pór ich vzťahu pachtí po novej hádke, slovnej potýčke, nedorozumení, z ktorých by sa mohol kŕmiť. Ich sesterské bunky takto žijú už štyridsaťdva rokov – odvtedy, čo sa mladšia Jolana narodila.

„Ešte nechodte. Veď dievčatá ešte ani nemali z torty.“

„Myslím si, že to prežijú.“

„A načo som ju teda piekla?“

Tetine pery už nie sú také ochromené. Rozcvičujú sa. Pripravujú sa.

„Už musíme ísť.“

„Keď som ich kupovala, stáli dve tisícky. Predávali ich vtedy v sade. Dnes sa už dajú zohnať iba jednotlivo a myslím si, že dokopy budú stať tak okolo troch tisíc,“ povie teta napokon a vstane zo stoličky, aby sa rozlúčila. Jolana nahodí neutrálny výraz.

Cestou k autu si Daniela rekapituluje celé popoludnie v snahe odhadnúť, koľko toho matka vypila. Odchod sa nahájuje. Najprv si Jana spomenie, že si na záhrade nechala slnečné okuliare, hneď potom si matka uvedomí, že nemá kabelku. Otec iba ticho prevráti očami.

„Oci?“ ozve sa Daniela zo zadného sedadla po niekoľkých minútach čakania.

„Hm?“

„Prečo sem ešte stále chodíme?“

Otec sa poškrabe na nose a v spätnom zrkadle uprie pohľad niekam za Danielu. Žiadna odpoveď nepríde.

Za oknami visia čierne franforce mrakov. Každú chvíľu sa všetky roztrhnú a rozlejú sa. Daniela pozoruje polomŕtvy ker v tetinej predzáhradke a napadne jej, ako je možné, že niekto, kto leští príbory a vystavuje svoje poháre, kto na záhradnej oslave používa biele obrusy a po večeroch pečie opulentné čokoládové torty, že niekto taký má pred domom zoschnutú rastlinu.

Na kapotu dopadajú kvapky čoraz väčšou silou. Potom pribehne Jana so slnečnými okuliarmi v ruke. Už keď nastupuje do auta, Daniela si všimne, že sa jej červená plece.

„Čo sa ti stalo?“ spýta sa sestry. Nahlas, aby to počul aj otec, aby si tento moment do budúcnosti zapamätala. Škrvrna je malá a pripomína Daniele farbu otlčeného jablka.

Jana mlčí, mykne plecami a Daniela cíti, ako ju sucho v ústach škrabe na jazyku.

„Vyzerá to tak, že tá niečo uštiplo,“ domyslí si otec a pohladí Janu po kolene.

Spoza tmavých stromov sa vynorí matka, rýchlym krokom zamieri k nim. Otec naštartuje, zapne stierače a Daniela si uvedomí, že ani dážď, po ktorom celý deň tak túžila, ju dnes neskryje do svojej náruče.

Daždové kvapky totiž celú cestu znejú ako slová.

Nedá sa ich prehlušiť. Bubnujú na strechu auta, na Danielinu hlavu. Nie je v tom žiadny rozdiel.

Akoby na ňu celá tá veta padala znova a znova v ťažkých mokrých úlomkoch.

Vyzerá
to
tak,
že

ta
niečo
uštiplo.

A matka počas toho slovného dažďa ani raz neprehovorí.